

УДК 336.748:37.091.33

DOI <https://doi.org/10.32782/2787-5137-2024-2-7>

Оксана Михайлівна ПАЛИЛЮЛКО,
кандидат історичних наук, викладач кафедри соціальної роботи,
психології та соціокультурної діяльності ім. Т. Сосновської,
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
E-mail: Palelulko1980@ukr.net
ORCID: 0000-0002-9314-0461

Інна Миколаївна ГУМЕНЮК,
викладач правознавчих та суспільних дисциплін
Відокремлений структурний підрозділ
Кам'янець-Подільський фаховий коледж,
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
E-mail: gumenyuk.inna2017@gmail.com

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У СФЕРІ ОСВІТИ: ВІД ФІЛАНТРОПІЇ ДО ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ

Соціальна робота у сфері освіти відіграє ключову роль у підтримці учнів та студентів, сприяючи їхньому психологічному благополуччю, академічному успіху та соціальній адаптації. Історія розвитку соціальної роботи у цій сфері є важливою для розуміння сучасних підходів та практик, що сприяють ефективній інтеграції соціальної роботи в освітні системи. Від витоків філантропії до сучасної професіоналізації соціальна робота зазнала значних змін, адаптуючись до потреб суспільства та вдосконалюючи свої методи та підходи. Дослідження історичного розвитку соціальної роботи у сфері освіти дозволяє краще зрозуміти її еволюцію, досягнення та виклики, з якими стикається ця професія нині.

Метою цього дослідження є всебічний аналіз історичного розвитку соціальної роботи у сфері освіти, починаючи від її філантропічних коренів до сучасного етапу професіоналізації. Дослідження спрямоване на виявлення ключових етапів та факторів, що вплинули на трансформацію соціальної роботи у цій сфері, а також на аналіз внеску соціальних працівників у розвиток освітніх систем. Специфічними завданнями є вивчення історичних джерел, аналіз змін у підходах та методах соціальної роботи, а також оцінка сучасного стану та перспектив розвитку професії у контексті освіти.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному підході до вивчення історії соціальної роботи у сфері освіти, що включає аналіз філантропічних витоків, поступовий розвиток професійних стандартів та сучасні тенденції професіоналізації.

Результати дослідження підтверджують, що соціальна робота у сфері освіти пройшла складний шлях від філантропічних ініціатив до повноцінної професійної діяльності. Виявлено, що ключовими факторами, що сприяли професіоналізації соціальної роботи у цій сфері, були соціально-економічні зміни, розвиток освітніх систем та міжнародний обмін досвідом. Сучасна соціальна робота у сфері освіти характеризується високим рівнем професіоналізації, широким спектром методів та підходів, спрямованих на підтримку учнів та студентів. Дослідження також підкреслює важливість подальшого вдосконалення професійних стандартів та підготовки соціальних працівників для ефективного виконання їхніх функцій у освітньому середовищі.

Ключові слова: соціальна робота, освіта, соціальні проблеми, психологічне благополуччя, соціальна адаптація.

Oksana Mykhailivna PALILYULKO,
Candidate of Historical Sciences, Lecturer at the Department of Social Work,
Psychology, and Sociocultural Activities named after T. Sosnovska,
Educational and Rehabilitation Institution of Higher Education
“Kamianets-Podilskyi State Institute”
E-mail: Palelulko1980@ukr.net
ORCID: 0000-0002-9314-0461

Inna Mykolaivna HUMENIUK,
Lecturer in Law and Social Sciences Separate Structural
Subdivision Kamianets-Podilskiy Professional College,
Educational and Rehabilitation Institution of Higher Education
“Kamianets-Podilskiy State Institute”
E-mail: gumenyuk.inna2017@gmail.com

HISTORICAL DEVELOPMENT OF SOCIAL WORK IN THE FIELD OF EDUCATION: FROM PHILANTHROPY TO PROFESSIONALIZATION

Social work in the field of education plays a key role in supporting pupils and students, promoting their psychological well-being, academic success, and social adaptation. The history of social work development in this field is crucial for understanding contemporary approaches and practices that contribute to the effective integration of social work into educational systems. From the origins of philanthropy to modern professionalization, social work has undergone significant changes, adapting to societal needs and improving its methods and approaches. Researching the historical development of social work in education allows for a better understanding of its evolution, achievements, and challenges faced by the profession today.

The aim of this study is a comprehensive analysis of the historical development of social work in education, from its philanthropic roots to its current stage of professionalization. The study aims to identify key stages and factors that influenced the transformation of social work in this field and to analyze the contribution of social workers to the development of educational systems. Specific tasks include examining historical sources, analyzing changes in approaches and methods of social work, and assessing the current state and prospects for the profession's development in the context of education.

The scientific novelty of the work lies in a comprehensive approach to studying the history of social work in education, which includes analyzing its philanthropic origins, gradual development of professional standards, and modern trends in professionalization. The research systematically identifies the key stages of social work development in education, reveals the relationship between socio-economic conditions and changes in social work approaches, and considers the impact of international trends on the development of social work in education in Ukraine and other countries.

The results of the study confirm that social work in the field of education has undergone a complex journey from philanthropic initiatives to full-fledged professional activity. It has been found that the key factors contributing to the professionalization of social work in this field were socio-economic changes, the development of educational systems, and international experience exchange. Modern social work in education is characterized by a high level of professionalization, a wide range of methods and approaches aimed at supporting pupils and students. The study also emphasizes the importance of further improving professional standards and training social workers for effective performance of their functions in the educational environment.

Key words: social work, education, social problems, psychological well-being, social adaptation.

Актуальність проблеми. Дослідження історичного розвитку соціальної роботи у сфері освіти, яке охоплює період від філантропії до професіоналізації, є вкрай актуальним з кількох причин. Це дослідження дозволяє зрозуміти, як історичні умови та соціальні зміни вплинули на формування сучасної системи соціальної роботи та як вони продовжують впливати на неї нині. З розвитком індустріалізації та урбанізації у XIX столітті з'явилися численні соціальні проблеми, такі як бідність, безробіття та погані умови життя. Це призвело до виникнення благодійних організацій, що прагнули вирішувати ці проблеми. Вивчення цих початкових етапів розвитку соціальної роботи допомагає зрозуміти коріння сучасних соціальних проблем і підходи до їх вирішення.

Роль релігійних та філантропічних організацій у розвитку соціальної роботи є ключовою. Ідеї Томаса Чалмерса про парафіяльну допомогу, яка передбачала участь місцевих громад у допомозі нужденним, підкреслюють важливість моральних та етичних засад у соціальній роботі. Цей підхід продовжує бути актуальним у сучасних програмах соціальної роботи, де враховуються культурні та контекстуальні особливості громад.

Професіоналізація соціальної роботи, яка розпочалася наприкінці XIX – на початку XX століття, мала значний вплив на розвиток цієї сфери. Перші освітні програми із соціальної роботи, започатковані у таких університетах, як Колумбійський та Чиказький, створили основу для сучасних стандартів освіти та практики у цій сфері. Це дослідження дозволяє зрозуміти, як освіта та професійні стандарти сприяли розвитку соціальної роботи як наукової дисципліни та професії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує значні внески вчених та дослідників, які доклали зусиль до вивчення та розуміння еволюції соціальної роботи.

Мері Річмонд та її праця «Соціальна діагностика» (1917) стала основоположною у формуванні методів соціальної роботи. Вона розробила систематизований підхід до оцінки потреб клієнтів і планування індивідуальної допомоги, що стало ключовим елементом професіоналізації соціальної роботи.

Елізабет Пибоді також зробила значний внесок, заснувавши перший дитячий садок у США та пропагуючи ідеї ранньої освіти та соціального виховання дітей. Її робота підкреслила важливість раннього втручання у розвиток дитини, що стало основою для багатьох сучасних програм соціальної підтримки у сфері освіти.

Джейн Аддамс, відома своєю роботою у Халл-Хаусі, зіграла важливу роль у розвитку соціальної роботи як професії. Вона заснувала один із перших соціальних центрів, який надавав послуги іммігрантам, включаючи освіту та медичну допомогу. Її діяльність продемонструвала важливість комплексного підходу до вирішення соціальних проблем, поєднуючи освітні, медичні та соціальні аспекти.

Едді Ліндман у своїй праці «Смислова освіта для дорослих» (1926) акцентував увагу на освіті дорослих як інструменті соціальної роботи. Він підкреслив важливість навчання протягом усього життя та розвиток критичного мислення, що сприяє соціальній адаптації та інтеграції дорослих у суспільство.

Флоренс Келлі також внесла свій вклад, працюючи над реформами у сфері дитячої праці та умов праці жінок. Її зусилля сприяли створенню законодавчих ініціатив, які покращили умови праці та захист дітей, що стало важливою частиною соціальної роботи.

Франциска Дейнс у своїх дослідженнях розглядала взаємозв'язок між соціальною роботою та освітою у контексті соціальної справедливості. Вона підкреслювала важливість освіти як засобу подолання соціальної нерівності та забезпечення рівного доступу до можливостей для всіх верств населення.

Ці дослідники зробили значний внесок у розвиток соціальної роботи від її філантропічних витоків до сучасної професіоналізованої дисципліни, підкреслюючи важливість освіти, системного підходу та інтеграції різних аспектів соціального захисту. Їхні роботи продовжують впливати на теоретичні та практичні аспекти соціальної роботи нині.

Мета дослідження – комплексне вивчення еволюції соціальної роботи як професії з акцентом на її становлення у сфері освіти. Це дослідження спрямоване на аналіз початкових форм соціальної допомоги та благодійності, які заклали основи сучасної соціальної роботи, а також внесок релігійних та громадських організацій у підтримку нужденних та бідних.

Виклад основного матеріалу дослідження. Історичний розвиток соціальної роботи у сфері освіти пройшов значний шлях від витоків філантропії до сучасної професіоналізації. На ранніх етапах філантропічні організації, такі як Асоціація поліпшення умов життя бідних та Дитячі допоміжні товариства, засновані у 1843 та 1853 роках, намагалися вирішувати соціальні проблеми, пов'язані з урбанізацією, бідністю та міграцією [9].

Перші структуровані форми соціальної роботи виникли наприкінці XIX століття з появою суспільств благодійної організації (COS), які прагнули реформувати розподіл публічної допомоги за допомогою наукових підходів [10]. У цей же час почали з'являтися перші навчальні програми із соціальної роботи, як, наприклад, у Колумбійському університеті в 1898 році, що поклало початок професіоналізації цієї галузі [8].

Значну роль у розвитку соціальної роботи відіграли так звані «поселення» (settlement houses), такі як відомий Халл-Хаус, заснований Джейн Аддамс у 1889 році. Ці установи надавали широкий спектр соціальних послуг і сприяли реформам у галузі охорони здоров'я, дитячої праці та соціального страхування [7; 10].

У XX столітті соціальна робота продовжувала розвиватися, набуваючи все більш професійного характеру. Наприклад, під час Великої депресії багато соціальних працівників брали участь у розробці та впровадженні програм соціальної допомоги, таких як Новий курс (New Deal) у США [8].

Історія соціальної роботи у сфері освіти є багатогранною та складною, зокрема, тому що вона розвивалася під впливом соціально-економічних змін та потреб суспільства. Від своїх філантропічних витоків до сучасної професіоналізації соціальна робота пройшла значний шлях, що включає численні досягнення та виклики [1–3].

Початкові форми соціальної роботи виникли в XIX столітті як відповідь на соціальні проблеми, спричинені індустріалізацією та урбанізацією. Благодійні організації, такі як Charity Organization Society (COS), прагнули вирішувати проблеми бідності та соціальної ізоляції через надання допомоги нужденним та розвиток «наукової благодійності» [6]. Цей період був визначений добровольчою діяльністю та філантропічними ініціативами, спрямованими на поліпшення умов життя бідних.

Релігійні організації відіграли значну роль у розвитку соціальної роботи. Томас Чалмерс, шотландський міністр та соціальний реформатор, підкреслював важливість місцевих громад у наданні допомоги нужденним, наголошуючи на ролі церкви та парафій у цьому процесі [6]. Його підхід сприяв формуванню ідеї про те, що соціальна робота повинна бути не лише матеріальною, а й моральною та духовною підтримкою.

На рубежі XIX–XX століть соціальна робота почала професіоналізуватися. Перші освітні програми із соціальної роботи, започатковані у таких університетах, як Колумбійський та Чиказький, створили основу для сучасних стандартів освіти та практики [5–6]. Ці програми надавали систематизовані знання та навички, необхідні для ефективної роботи з різними соціальними групами.

У XX столітті соціальна робота продовжувала розвиватися під впливом світових подій. Після Першої та Другої світових війн соціальні працівники активно залучалися до реабілітації солдатів та допомоги постраждалим від війни. Це призвело до розширення ролі соціальної роботи та введення нових методів і підходів до роботи з різними групами населення [5; 9].

Сучасна соціальна робота у сфері освіти характеризується високим рівнем професіоналізації та широким спектром методів і підходів. Вона включає підтримку учнів та студентів у їхньому психологічному благополуччі, академічному успіху та соціальній адаптації. Однак ця сфера також стикається з численними викликами, такими як адаптація до нових соціальних проблем, забезпечення рівного доступу до освіти та інтеграція нових технологій у освітній процес [4].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Результати дослідження підтверджують, що соціальна робота у сфері освіти пройшла складний шлях від філантропічних ініціатив до повноцінної професійної діяльності. Ключовими факторами, які сприяли професіоналізації соціальної роботи у цій сфері, були соціально-економічні зміни, розвиток освітніх систем та міжнародний обмін досвідом. Сучасна соціальна робота у сфері освіти характеризується високим рівнем професіоналізації, широким спектром методів та підходів, спрямованих на підтримку учнів та студентів. Дослідження також підкреслює важливість подальшого вдосконалення професійних стандартів та підготовки соціальних працівників для ефективного виконання їхніх функцій у освітньому середовищі.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на аналіз міжнародного досвіду, що дозволить зрозуміти, які підходи та практики є найбільш ефективними у різних соціально-економічних умовах. Важливим напрямом є дослідження впливу сучасних технологій на соціальну роботу у сфері освіти, включаючи використання цифрових інструментів для підтримки учнів та студентів.

Також варто приділити увагу аналізу програм підготовки соціальних працівників з акцентом на розвиток компетенцій, необхідних для роботи у сучасних освітніх системах. Інтердисциплінарний підхід до підтримки учнів та студентів, інтеграція соціальної роботи з іншими дисциплінами, такими як психологія, педагогіка та медицина, є ще одним перспективним напрямом досліджень.

Важливо також досліджувати вплив політичних та правових умов на розвиток соціальної роботи у сфері освіти, включаючи аналіз законодавчих ініціатив та їх вплив на практику. Такі дослідження допоможуть не лише поглибити розуміння історичного розвитку соціальної роботи у сфері освіти, але й визначити напрями для її подальшого вдосконалення та адаптації до сучасних викликів.

Література:

1. Длугопольська Т. Історія розвитку законодавства про соціальний захист населення: міжнародний аспект. URL: [http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/18122/1/Длугопольська Т..pdf](http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/18122/1/Длугопольська_Т..pdf).
2. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність : навчальний посібник. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». 2015. 180 с.
3. Соціальна робота як наука і навчальна дисципліна. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-12083.html>.
4. Czarnecki P. The History of Social Work. URL: <https://bibliotekanauki.pl/articles/2158761.pdf>.
5. Explore Our Online Programs. URL: <https://online.simmons.edu/>.
6. History of social work. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_social_work.
7. Lynne M. Healy. The History of the Development of Social Work. URL: <https://academic.oup.com/book/26154/chapter-abstract/194234235?redirectedFrom=fulltext>.
8. Social work history. URL: <https://www.socialworkers.org/news/facts/social-work-history>.
9. The Evolution of Social Work: Historical Milestones. URL: <https://online.simmons.edu/blog/evolution-social-work-historical-milestones/>.
10. The history of social work in the United States. URL: <https://uta.pressbooks.pub/introsocialwork/chapter/the-history-of-social-work-in-the-united-states/>.

References:

1. Dlugopol's'ka, T. Istorija rozvytku zakonodavstva pro social'nyj zahyst naselennja: mizhnarodnyj aspekt [History of the Development of Legislation on Social Protection of the Population: International Aspect]. Retrieved from: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/18122/1/Dlugopol's'kaT..pdf> [in Ukrainian].
2. Ohrimenko, O.O., & Ivanova, T.V. (2015). Social'na vidpovidal'nist': navchalnyy posibnyk [Social Responsibility: Textbook]. Natsional'nyj tehnicnyj universytet Ukrai'ny «Kyj'vs'kyj politehnicnyj instytut». 180 s. [in Ukrainian].
3. Social'na robota jak nauka i navchal'na dyscyplina [Social Work as a Science and an Academic Discipline]. Retrieved from: <http://politics.ellib.org.ua/pages-12083.html> [in Ukrainian].
4. Czarnecki P. The History of Social Work. Retrieved from: <https://bibliotekanauki.pl/articles/2158761.pdf> [in Polish].
5. Explore Our Online Programs. Retrieved from: <https://online.simmons.edu/> [in English].
6. History of social work. Retrieved from: https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_social_work [in English].
7. Lynne M. Healy. The History of the Development of Social Work. Retrieved from: <https://academic.oup.com/book/26154/chapter-abstract/194234235?redirectedFrom=fulltext> [in English].
8. Social work history. Retrieved from: <https://www.socialworkers.org/news/facts/social-work-history> [in English].
9. The Evolution of Social Work: Historical Milestones. Retrieved from: <https://online.simmons.edu/blog/evolution-social-work-historical-milestones/> [in English].
10. The history of social work in the United States. Retrieved from: <https://uta.pressbooks.pub/introsocialwork/chapter/the-history-of-social-work-in-the-united-states/> [in English].